

FRITS BOSCH

De wereld volgens AYN RAND

OBJECTIVISME, FILOSOFIE VOOR EEN BETERE WERELD

Aspekt

De wereld volgens Ayn Rand

Frits Bosch

De wereld volgens Ayn Rand

Objectivisme, filosofie voor een betere wereld

Uitgeverij Aspekt

De wereld volgens Ayn Rand

© 2025 Uitgeverij ASPEKT

© Frits Bosch

Amersfoortsestraat 27, 3769 AD Soesterberg, Nederland
info@uitgeverijaspekt.nl - www.uitgeverijaspekt.nl

Omslagontwerp: Lisa Dijkhuizen
Binnenwerk: Maureen Vermeulen

ISBN: XXX

NUR: XXX

Alle rechten voorbehouden. Niets van deze uitgave mag worden veele-
voudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of open-
baar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch,
mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder
voorafgaande toestemming van de uitgever.

Voorzover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond
van artikel 16B Auteurswet 1912 jº het Besluit van 20 juni 1974, St.b.
351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, St.b. 471 en
artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde
vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (postbus 882, 1180
AW, Amstelveen). Voor het overnemen van gedeelte(n) van deze uitgave in
bloemlezingen, readers, en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurs-
wet 1912), dient men zich tot de uitgever te wenden.

Inhoud

Opening

- 1 De wereld volgens Ayn Rand
 - 1.1 Alisa Zinovyevna Rosenbaum
 - 1.2 Grote Depressie, 1929
 - 1.3 “Koester kapitalisme!”
 - 1.4 Ayn Rand en Hannah Arendt
 - 1.5 Ayn Rand en Frankfurter Schule
 - 1.6 Ayn Rand, Aristoteles en René Descartes
- 2 Objectivisme, moraalfilosofie
 - 2.1 Objectivisme, moraalfilosofie voor mens en maatschappij
 - 2.2 Ayn Rand bij Mike Wallace in 1959
 - 2.3 Ayn Rand bij Mike Wallace in 1960
 - 2.4 Objectivisme, richtsnoer voor rationeel handelen
 - 2.5 Objectivisme contra subjectivisme
 - 2.6 Altruïsme
 - 2.7 Egoïsme
 - 2.8 Individualisme, collectivisme
 - 2.9 Vrijheid
 - 3.0 Democratie
 - 3.1 Kapitalisme
 - 3.2 Geweld
- 3 Objectivisme in de praktijk
 - 3.1 Kapitalisme
 - 3.2 Bureaucraten versus ondernemers
 - 3.3 Objectivisme als moreel kompas
 - 3.4 Immigratiemagneet
 - 3.5 Ode aan Gelijkheid
 - 3.6 Ode aan Ongelijkheid
 - 3.7 Belastingheffing

- 3.8 Erfbelasting
- 3.9 Inkomensongelijkheidskloof
- 4.0 Presteren!
- 4 Een pittig gesprek met John...
- 5 Way Test
 - 5.1. Nederland
 - 5.2 Educatie
 - 5.3 AOW
 - 5.4 Zorg
 - 5.5 Belastingstelsel
 - 5.6 Overheid
 - 5.7 Duitsland
 - 5.8 Verenigde Staten
 - 5.9 Argentinië
- 6 Overheid en ondernemers als partners
 - 6.1 Public Private Partnership
 - 6.2 Private equity
 - 6.3 VOC, de eerste Public Private Partnership
- 7 Objectivisme en de Oostenrijkse School
 - 7.1 De Oostenrijkse School
 - 7.2 Oostenrijkers en socialisme
 - 7.3 Econometrische modellen
 - 7.4 Keynes en Hayek
 - 7.5 Oostenrijkers en overheidsinterventie
 - 7.6 Maakbaarheid en bestaanszekerheid
 - 7.7 Marxisme en Oostenrijkers
 - 7.8 Keynes, Oostenrijkers en objectivisme
 - 7.9 Hayek en nazisme
 - 8.0 Hayek en Rand
 - 8.1 Vertrouwen
 - 8.2 Waar raken Objectivisme en Oostenrijkers elkaar?

8. Democratie

8.1 De Verenigde Staten glijden met Trump af naar autocratie

8.2 Ayn Rand en Alexis de Tocqueville

9. Conclusie

9.1 Verzorgingsstaat afwikkelen

9.2 “I don’t want to be pushed around”

9.3 Europa wordt steeds irrelevanter

9.4 Europa pleegt zelfmoord

9.5 Democratie ius kwetsbaar

9.6 Rand waarschuwde voor lobbyisten en meelopers

9.7 Gaat AI ons overheersen?

9.8 Oostenrijkse School en Objectivisme versterken elkaar

9.9 Wat is de waarde van objectivisme heden ten dage?

10.0 Objectivisme als inspiratiebron

Verantwoording

Verder lezen

In deze tijd van weer opbloeiend collectivisme, nationalisme en interventionisme, is het zeer verfrissend en welkom dat Frits Bosch met dit boek de filosofie en het indrukwekkende werk van Ayn Rand onder de aandacht brengt en beknopt vergelijkt met de opvattingen van de Oostenrijkse school in de economie. Het leest als een waarschuwing tegen en uitweg uit het collectivistische denken. Van harte aanbevolen!

Lex Hoogduin

Emeritus hoogleraar economie aan de Rijksuniversiteit Groningen en voorzitter van het Mises Instituut Nederland

Ayn Rand introduceerde haar filosofie van het objectivisme in de vuistdikke klassieker Atlas Shrugged. Frits Bosch weet deze filosofie over hoe een vol en gelukkig leven te leiden, gebaseerd op de rede en objectiviteit, overtuigend toe te passen op actuele onderwerpen met dit duidelijke en richtinggevende boek.

Onno de Lange, Instituut voor Pensioeneducatie

*De overvloed van Amerika werd niet gecreëerd door publieke
offers aan 'het algemeen belang', maar door het productieve
genie van vrije mensen*

*Een 'recht'... betekent vrijheid van fysieke dwang, dwang of
inmenging door andere mensen*

*Aangezien alleen een individueel mens rechten kan bezitten...
zijn 'individuele rechten' overbodig. Maar... "collectieve
rechten" zijn een contradictio in terminis*

*Aangezien de enige juiste functie van een regering het
beschermen van de rechten van de mens is, kan zij geen
aanspraak maken op zijn leven in ruil voor die bescherming*

*Een individualist... zegt: 'Ik zal niemands leven leiden –
noch laat iemand het mijne leiden. Ik zal niet regeren, noch
geregeerd worden. Ik zal geen meester of slaaf zijn
Niemands rechten kunnen worden veiliggesteld door de
schending van de rechten van anderen*

*De doctrine dat 'mensenrechten' superieur zijn aan
'eigendomsrechten' betekent eenvoudigweg dat sommige mensen
het recht hebben om van anderen eigendom te maken*

*Vrijheid... komt neer op één enkele vraag: vindt u het moreel
om mensen als offerdieren te behandelen en hen met fysiek
geweld te regeren?*

*Een creatieve man wordt gemotiveerd door het verlangen om
iets te bereiken, niet door het verlangen om anderen te verslaan
Individuele rechten zijn niet onderworpen aan een publieke*

*stemming...de politieke functie van rechten is juist het
beschermen van minderheden tegen onderdrukking door
meerderheden*

*Er is geen manier om onschuldige mensen te regeren. De enige
macht die de overheid heeft, is de macht om criminelen aan te
pakken*

Ayn Rand

Opening

Ayn Rand

“Mijn filosofie is in essentie het concept van de mens als een heroïsch wezen, met zijn eigen geluk als ‘het morele doel van zijn leven, met productieve prestaties als zijn nobelste activiteit, en de ratio als zijn enige absolute’”, aldus Ayn Rand (1905-1982). Ze roept ons toe: “mens, je bent niet zomaar een dier op aarde. Je bent een verheven wezen, met een speciale taakopdracht. Je morele doel in het leven moet zijn om prestaties te leveren als je nobelste activiteit.

1 ‘The Virtue of Selfishness’ (1964)

Streef je eigen geluk na. Een productief leven is een volvoerd leven. Gebruik daarbij je ratio in de meest absolute zin.”

Deze stelregel staat centraal in Ayn Rand's filosofie 'objectivisme'. Objectivisme is een manier van leven en een wijze van handelen. Het draait om het nastreven van eigen geluk, zonder te treden in de rechten van anderen. Daarvoor is vrijheid nodig, zodat het individu kan floreren. Vrijheid betekent volgens Rand in economisch opzicht laissez faire kapitalisme, dat een vrije markt zonder overheidsbemoeienis inhoudt.

Er zijn diverse theoretische verhandelingen geschreven over objectivisme en vele recensies zijn verschenen over Rand's boeken *The Fountainhead* en *Atlas Shrugged*. Die weg ga ik niet op. Ik wil in de eerst plaats objectivisme tegen het licht houden. Vervolgens zie ik hoe de maatschappij eruitziet als objectivisme wordt toegepast en ten slotte beschouw ik of er landen zijn die objectivisme daadwerkelijk toepassen. Mijn opzet is om rechtstreeks vanuit Rand's teksten en interviews haar gedachtegoed te omschrijven en de consequenties daarvan op onze maatschappij te projecteren. Dit zonder me te laten beïnvloeden door filosofen die hun mening over objectivisme ten beste geven. Ayn Rand's filosofie is in de Verenigde Staten populair. In Europa is ze nauwelijks bekend. Ze wordt amper gelezen, maar intellectuelen kennen natuurlijk wel vagelijk haar roeping. Dus herhaalt men altijd maar weer misverstanden over haar gedachtegoed, zonder de draagwijdte ervan te doorgronden. Objectivisme staat contrair aan onze moraliteit. Hopelijk kan dit boek recht doen aan haar filosofie.

Dit is het eerste boek, door een Europese auteur, dat ingaat op Rand's filosofie en daarbij een projectie pleegt op de praktijk van de Westerse samenleving, met een accent op de verzorgingsstaat van Nederland. Het lijkt me niets te vroeg dat we hier kennis maken met haar gedachtengoed.

Economen constateren en beschrijven allerlei economische verschijnselen, die ze al dan niet goedkeuren, mede afhankelijk van hun politieke richting. Dat is de reden dat economen het nooit met elkaar eens zijn: er zit geen filosofie achter. Het gebrek bestaat volgens Rand uit hun onvermogen of onwil om de strijd te voeren waar die moest worden gestreden: op moreel filosofische gronden.

Objectivisme heeft een belangrijke link naar de economie. Ik schenk aandacht aan de zogenaamde Oostenrijkse School van economen. Dit is een stroming die aanpalend is aan objectivisme. Kunnen ze elkaar versterken?

De westerse wereld – en vooral West-Europa – zoekt een nieuwe koers. De Amerikaanse vice-president J.D. Vance sprak over *“The enemy within Europe”*². Kan objectivisme houvast bieden? Wat is de betekenis van objectivisme heden ten dage? Laten we met Rand out-of-the box' denken en ons voordeel doen met objectivisme als inspiratiebron voor mens en maatschappij. Laten we beginnen!

Frits Bosch

2 J.D. Vance 24.10.24 op de Security Conference te München

*De erkenning van individuele rechten houdt de verbanning
van fysiek geweld uit menselijke relaties in*

Ayn Rand

1.

De Wereld volgens Ayn Rand

1.1 Alisa Zinovyevna Rosenbaum

Ayn Rand is op 1905 in het huidige Leningrad geboren als Alisa Zinovyevna Rosenbaum, de oudste van drie dochters in een welvarend Joods gezin.³ Op 21-jarige leeftijd ontvlucht ze de Sovjet-Unie, dat ze een *‘achterlijk land van slaven die zich hadden onderworpen aan de heilstaat van het collectief’* noemt. Haar ouders zijn gestorven tijdens de aanval van de nazi’s op Leningrad. De apotheek van haar vader is onteigend tijdens de Oktoberrevolutie van 1918. Ze studeert geschiedenis en filosofie en Aristoteles maakt indruk op haar met zijn stelling dat de mens zich bij het vergaren van kennis enkel moet laten leiden door zijn ratio. Rand lijdt onder het bolsjewistische regime en ontwikkelt zich tot de anticomunistische dochter in de familie. Het is een buitengewoon gewelddadige periode van de Russische geschiedenis. De Russische Revolutie van 1917 verloopt in twee fasen. In februari maakt een spontane opstand een einde aan het tsaristische regiem. Plaats van actie is haar geboortestad Sint Petersburg. In oktober van dat jaar delven de democratische krachten van de Mensjewieken het onderspit tegen de onverzoenlijken contra de bourgeoisie, de Bolsjewieken van Vladimir Lenin en Lev Trotski tijdens de Oktober Revolutie. Op 17 juli 1918 maken de Bolsjewieken een einde aan het leven van tsaar Nicolaas II en zijn vijf kinderen. Het is het einde van de Romanov’s. Samen met Lenin legt Trotski het fundament van een meedogenloze politiestaat, inclusief showprocessen, straff kampen, deportaties en massa-executies, waarvan we heden ten dage de uitlopers zien. De Sovjet Unie raakt zonder succes betrokken bij de

3 “Om ‘ik hou van je’ te zeggen, moet men eerst ‘ik’ kunnen uitspreken”, Filosofie Magazine, Augustinus, 04-2025 en NPO Kennis, jan. 2025

Eerste Wereldoorlog. Die hel duurt van 1914 tot 1918, maar Rusland moet eerder afhaken. Het is een tijd van geweld, armoede, honger en dictatuur. De gedachte van de Bolsjewieken is om via een geperfectioneerd socialisme de communistische heilstaat te formeren. Het doel heiligt de middelen.⁴ In Rusland heerst antisemitisme⁵. Het antisemitisme in Rusland⁶ kent een lange en beladen geschiedenis. Onder het bewind van Jozef Stalin bereikt dit een hoogtepunt met campagnes zoals de ‘strijd tegen kosmopolitisme’ en het beruchte ‘Dokterscomplot’ in de late jaren 1940 en vroege jaren 1950. Joden worden beschuldigd van een gebrek aan loyaliteit en nationale wortels. Begrippen zoals *“wortelloze kosmopolieten”*

4 Dit is ook een cultureel revolutionaire tijd. De schilder Kazimir Malevitsj wil de ‘Russische culturele geschiedenis wegvagen’. De futuristen, de componist Michael Matjoesjin, de dichter Aleksej Kroetsjonych en de schilder Malevitsj zijn hemelbestormers en kondigen aan ‘*Poesjskin, Dostojevski en Tolstoy uit de hedendaagsheid te werpen*’. “*Wij zijn niet gekomen om de cultuur te vernieuwen, maar om haar te vernietigen*”. Ze zijn de frontrunners voor de Avantgardisten in de schilderkunst durende tot 1935.

5 Tijdens zijn persconferentie beschuldigt Poetin vooral ‘etnische joden’ de Russisch-orthodoxe kerk te ondermijnen. “*Deze mensen die de kerk aanvallen, zijn geen atheïsten,*” zegt Poetin. “*Het zijn absoluut ongelovige mensen, goddeloze mensen. Welnu, etnisch gezien zijn velen van hen Joden, maar je hebt ze nog geen enkele synagoge zien bezoeken.*” Poetin benadrukt dat de vermeende tegenstanders van de kerk noch orthodox christen noch moslim zijn. Vervolgens zegt hij over de joden: “*Dit zijn mensen zonder familie of herinnering, zonder wortels. Ze koesteren niet wat wij koesteren en wat de meerderheid van het Oekraïense volk ook koestert.*” Rabbijn Pinchas Goldschmidt, voorzitter van de Conferentie van Europese Rabbijnen waarschuwt dat dergelijke retoriek “*gevaarlijke consequenties*” kan hebben. Goldschmidt verwijst naar de parallellen met Stalins antisemitische campagnes, die niet alleen leiden tot vervolging, maar ook tot acceptatie van antisemitische opvattingen.’

6 ‘Antisemitisme van Vladimir Poetin: alle feiten op een rij’, Nieuw Rechts, Marit Nubé, 8-1-2025

worden gebruikt om Joden te demoniseren als vijanden van het Sovjetsysteem. Deze campagnes leiden tot de arrestatie en moord op prominente Joodse intellectuelen, artiesten en wetenschappers. Hoewel antisemitisme officieel wordt ontkend in de Sovjet-retoriek, is het duidelijk aanwezig in beleidsmaatregelen, mediapropaganda en zuiveringen.

1.2 Grote Depressie, 1929

Tijdens haar studie stelt Rand zich velerlei vragen. Wat zijn de rechten van de individuele mens? Hoe dient het individu zich te verhouden tot de collectiviteit en omgekeerd? Waar begint altruïsme en waar houdt het op? Hoeveel vrijheid kan het individu genieten? Wat is de rol van de overheid? Mag de overheid dwang toepassen en zo ja, wanneer? Wat is de rol van religie? Mag een individu voor het eigen belang opkomen? Mag men egoïstisch zijn? Geldt naastenliefde onbeperkt ten koste van zichzelf? Is socialisme, communisme, superieur aan het kapitalisme? Het zijn elementaire vragen in een land van moord en doodslag en waar het recht van de sterkste geldt. Ze weet op al die vragen treffende antwoorden te formuleren, uitmondend in haar objectivisme. Aan al het geweld en antisemitisme houdt Rand een sterke afkeer van dwang over. Ze walgt van Rusland en vlucht weg van het Russische revolutionaire geweld naar de Verenigde Staten van de Roaring Twenties die eindigen in De Grote Depressie van 1929. Ook hier heerst geweld, armoede en honger, maar in plaats van dictatuur is er vrede en gerechtigheid. Dat is voor Rand het grote verschil.

1.3 “*Koester kapitalisme!*”⁷

De Verenigde Staten geldt als het land van de onbeperkte mogelijkheden. Ze wil haar kansen daar waarnemen. Dat doet ze met haar brein, haar intellect. Ze krijgt er de handen op elkaar. Haar bewondering voor de Verenigde Staten is groot. Rand's boodschap is revolutionair. Ze begrijpt dat als een land ooit wil groeien en bloeien in zowel geestelijk als materieel opzicht, het start met de moraliteit in het land. Als een land qua moraliteit gaat schuiven, dan dreigt dat het als een lawine omlaag dendert. Dat is de reden dat zij de Amerikanen voortdurend waarschuwt: “*ga niet op dat pad, want dan gaat het verder omlaag*” en “*socialisme werkt niet!*”. “*Koester het kapitalisme!*” Rand weet wat kan resulteren als de moraliteit slecht is. De VS gaat qua moraliteit langs het randje met de Ku Klux Klan, blanken die geweld uitoefenen op zwarten. De VS raken met tegenzin verzeild in de Tweede Wereldoorlog en later de Vietnamoorlog. De periode daarna geldt als de hoogtij van de VS. Ze vlucht naar Chicago om nooit meer terug te keren naar Rusland. Ze heeft haar ouders nooit meer gezien. Rand vertrekt naar Hollywood en vindt daar een baan als scriptschrijver. Ze trouwt in 1929 Frank O'Connor, een acteur. In 1935 begint Rand aan haar roman *The Fountainhead*. Tot haar afgrijzen ontwerpt president Franklin Delano Roosevelt een sociaaleconomisch hervormingsprogramma om de Grote Depressie te bestrijden. Rand ziet in zijn ‘New Deal’ een aanzet tot collectivistische politiek. De recensies voor *The Fountainhead* zijn bij verschijning in 1943 gemengd, maar het boek wordt toch een bestseller. In 1949 bewerkt ze het boek tot een filmscript en filmstudio Warner Bros. koopt de rechten voor 50.000 dollar.

7 ‘*Capitalism: The Unknown Ideal*’ (1966, expanded 1967)

1.4 Ayn Rand en Hannah Arendt

Als men via internet een lijst opvraagt naar de grootste filosofen van de twintigste eeuw verkrijgt men: Bertrand Russell, Edmund Husserl, Ludwig Wittgenstein, Franz Kafka, Martin Heidegger, Hans Reichenbach, Jean-Paul Sartre, Karl Popper, Willard Van Orman Quine. Albert Einstein wordt daarbij gevoegd, hoewel geen filosoof van nature, maar wel met filosofische uitspraken en filosofische consequenties. Daar kunnen de tien filosofen van de Frankfurter Schule bijgevoegd worden om een lijst van negentien filosofen te krijgen. Opvallend is dat ze in grote meerderheid Joods zijn en allen man. Twee belangrijke joodse vrouwelijke filosofen ontbreken, namelijk de tijdgenoten Hannah Arendt (1906-1975) en Ayn Rand⁸. Bij universitaire opleidingen filosofie wordt Hannah Arendt wel behandeld maar Ayn Rand niet.

Hannah Arendt was een Duits-Amerikaans Joods filosofe en politiek denker, die uit Duitsland vlucht voor het nationaalsozialisme en de Jodenvervolging. Ze verdiept zich in totalitaire politieke systemen. Haar bekendste werk is '*The Origins of Totalitarianism*', 1951, waarin zij de historische achtergronden van de totalitaire staat analyseert. Hierin komen vrijheid van het individu, concentratiekampen en het verschil tussen feit en fictie aan bod. Hoewel Rand en Arendt een verschillende benadering van de maatschappelijke problematiek hebben, zijn er raakvlakken in hun visie. Beiden worstelen met de rol van de overheid. Komend vanuit luguber Sovjet Unie, waarschuwt Rand voor de rol van de overheid die kan leiden tot socialisme en onderdrukking van het individu. Komend vanuit Nazi-Duitsland waarschuwt Arendt voor de rol van de

8 Beiden waren kettingroker en beiden zijn Joods

overheid die kan leiden tot totalitarisme, socialisme en fascisme tezamen. Beide ideologieën zijn twee kanten van dezelfde utopische medaille. Zowel in het werk van Hayek, Rand als Arendt komt naar voren dat een toename van de overheid niet 'gratis' is. De overheid kan uitgroeien tot een monster als niet uitgekeken wordt. Daarom: "*weg ermee*" meent Rand. Zover komt het niet in Arendt's werk. Beiden worstelen met de rol van het denken, de ratio, de realiteit tegenover de fictie. Het is te betreuren dat de twee filosofen elkaar nooit ontmoet hebben en de degens hebben gekruist over hun filosofie. Zou het een clash gegeven hebben of juist niet?

Rand's roman *Atlas Shrugged* is naar de Griekse mythe van Atlas die de wereld op zijn schouders draagt, bedoeld als mensen die toegevoegde waarde leveren en de maatschappij en economie schragen als de scheppers van welvaart. *Atlas Shrugged* is na de Bijbel het meest verkochte boek in de Verenigde Staten. Bij Rand is economie onderdeel van haar filosofie. Alan Greenspan (1926-1987), voorzitter van de Federal Reserve System in de VS van 1987 tot 2006, zegt geïnspireerd te zijn door Ayn Rand. Hij is een voorstander van een vrije markt economie en van het zelfregulerend karakter van de financiële markten. Het werk van de Amerikaanse econoom, Nobelprijswinnaar Milton Friedman (1912-2006) lijkt een vertaling naar de economie van objectivisme. Friedman verdient een Nobelprijs voor zijn werk. Voor Rand is geen Nobelprijs weggelegd want er bestaat geen Nobelprijs voor Filosofie.

Het heeft tot de jaren vijftig geduurd na het verschijnen van Rand's meesterwerken, dat het grote publiek belangstelling krijgt voor haar gedachtegoed. Dit is opvallend want haar boodschap lag niet gemakkelijk in het gehoor. Ze wenste na-

melijk geen algemeen altruïsme en geen religie. Dat was frontaal tegen alles hetgeen de doorsnee Amerikaan toen meende dat wel nodig was, namelijk meer opofferingsgezindheid en meer religie. De Verenigde Staten was in die dagen zeer religieus gezind. Inmiddels zeggen drie op de tien Amerikanen *'unaffiliated'* te zijn en het kerkbezoek loopt sterk terug net als Europa. Of Rand daaraan heeft bijgedragen is moeilijk te zeggen, maar door haar veelvuldige optredens, haar boeken, essays en interviews, is dat niet uitgesloten.

1.5 Ayn Rand en Frankfurter Schule

In de Verenigde Staten doet zich in dezelfde periode midden vorige eeuw een tegenkracht voor met juist het verguizen van het kapitalisme door de marxisten van het *'Institut für Sozialforschung'*, 'Frankfurter Schule' genoemd. In dit instituut verzamelen tien Joodse filosofen zich eind jaren twintig in Frankfurt. De filosofen borduren voort op de filosofen Georg Friedrich Hegel en Karl Marx. Door de opkomst van het nazisme is het instituut in Duitsland een kort leven beschoren, maar de naam Frankfurter Schule blijft bestaan. Ze moeten vluchten voor de nazi's en strijken neer in Chicago en omstreken en gaan daar doceren aan de universiteiten. Het beïnvloedt de cultuur en mondt uit in de cultuurmarxistische beweging zoals we dat ook kennen in Europa. In de jaren zestig van de vorige eeuw en daarna gaat het in de Lange Mars door de Instituten⁹ door de Amerikaanse cultuur en vindt vooral gehoor bij de Democraten. 'Ayn Rand contra de Frankfurter Schule' lijkt de politieke kloof te vertegenwoordigen in de Verenigde Staten en Europa.

9 Voor wat er toen heeft plaatsgevonden, verwijs ik naar mijn boek *Kafkaïstan*

Het is de tijd van de Koude Oorlog en nucleaire oorlogsdreiging. Amerikaanse burgers zijn er niet van overtuigd in de jaren vijftig en zestig dat de discussie tussen de respectievelijke presidenten van de Sovjet Unie en de VS, Nikita Chroesjtsjov en Dwight Eisenhower, de goede kant op gaan. Chroesjtsjov claimt dat Rusland het land is met het juiste model, terwijl Eisenhower hem onvoldoende van repliek dient. Rand noemt de Sovjets *“the bloody monsters”*, terwijl de VS het land is dat gevestigd is op de juiste moraliteit en intellectuele grondslagen, *“we are the righteous people!”* Het is opvallend hoe Rand hier het morele leiderschap op zich neemt en zelfs een president Eisenhower, en later presidentskandidaat en conservatief Barry Goldwater, de weg wijst. Een soortgelijk verschil van inzicht doet zich thans voor tussen China en de VS, waar China claimt het correcte sociale model te bezitten en het westerse model foutief zou zijn. *“Make America Great Again!”* lijkt een onvoldoende morele en intellectuele grondslag om moreel leiderschap te kunnen claimen.

1.6 Rand, Aristoteles en Descartes

De Verlichting was een periode in de achttiende eeuw waarin gestreefd werd naar meer licht in de duisternis, door meer kennis, meer ratio, meer geluk. Als er iets was wat de Verlichtingsdenkers gemeenzaam hebben dan is het hun overtuiging dat de wereld uitsluitend begrepen kan worden in termen van de rede, de ratio, en niet via geloof, dogma's, mystiek, charisma of door 'heilige' teksten. Ratio is absoluut en niet onderhandelbaar. Iedere these dient in rede onderbouwd te kunnen worden. Wijlen de filosoof Christopher Hitchens: *“wat zonder bewijs beweerd wordt, kan ook zonder bewijs verworpen worden”*. Ayn Rand legt een sterke nadruk op rationeel den-

ken en kan aldus een Verlichtingsfilosoof genoemd worden. Rand is een voorstander van veel wiskunde op scholen ter bevordering van analytisch denken. Zelf plaatst zij zich in de traditie van de analyticus Aristoteles. Binnen de Verlichtingsfilosofen past zij bij wiskundige René Descartes, *“ik denk, dus ik ben”*. Hij legde de basis voor het 17e eeuwse rationele en natuurkundige denken. In de eenentwintigste eeuw drijft West-Europa van rationeel denken af met cancelculture en woke. Rand roept ons toe: *“denk rationeel!”*

*Toen de makers van de Amerikaanse republiek spraken over
'het volk'...bedoelden ze een optelsom van individuen, van
wie ieder...zijn onschendbare garantie op individuele rechten
behoudt*

Ayn Rand